

Institutet för de inhemska språken
Språknämnden för finländska teckenspråk

28.2.2013

Justitieministeriet
Enheten för demokrati, språk och grundläggande rättigheter
justiteministeriet@om.fi

DETTA ÄR EN SVENSK ÖVERSÄTTNING AV DET FINSKA UTLÅTANDET SOM
SPRÅKNÄMNDEN FÖR FINLÄNDSKA TECKENSPRÅK HAR AVGETT.

UTLÅTANDE OM "BEDÖMNINGSPROMEMORIA OM BEHOVET AV EN TECKENSPRÅKSLAG"

Språknämnden för finländska teckenspråk tackar för möjligheten att avge utlåtande *Bedömningspromemoria om behovet av en teckenspråkslag* (begäran om utlåtande JM 9/58/2012).

Språknämnden medverkade i att utarbeta Språkpolitiskt program för teckenspråken i Finland (2010), i vilket stiftandet av en teckenspråkslag fastställdes som den närmaste framtidens viktigaste mål. Språknämnden är därför mycket nöjd med att Justitieministeriet nu har tagit sig an att främja ärendet.

Bedömningspromemorian, som är omfattande och tämligen genomgripande, baserar sig på dokument som på ett väsentligt sätt hör samman med stiftandet av en teckenspråkslag. I promemorian framförs många exempel på sådant som i detta nu fungerar respektive inte fungerar i praktiken, hur dessa situationer kan betraktas i förhållande till lagstiftningen och hur en teckenspråkslag kunde förbättra läget. Språknämnden för finländska teckenspråk upprepar inte här det som redan nämnts i promemorian utan väljer att ta upp några av de aspekter som vi anser vara särskilt viktiga.

Barnets och familjens rätt till teckenspråk

I promemorian förs teckenspråksanvändande barns rättigheter fram på ett förtjänstfullt sätt, exempelvis barnens rätt till dagvård och skolundervisning på teckenspråk. Det man däremot överhuvudtaget inte har beaktat är att vårt hälso- och sjukvårdssystem styr ett dövt barns, och hela familjens, språkval genast från födseln

och rent av fattar beslut för deras del genom att till exempel vägra ge ett utlåtande som berättigar till teckenspråksundervisning. Det döva barnets och barnets familjs rätt att få undervisning i och att använda teckenspråk bör därför säkerställas genom lag så att språkvalet uttryckligen blir en språkfråga och inte, som det nu kan anses vara, en rehabiliterande insats som görs då barnet är i en viss ålder.

Användning av finlandssvenskt teckenspråk och tryggheten av dess existens

Ett av de grundläggande problemen med nuvarande lagstiftning gällande teckenspråk är att det inte framgår att två nationella teckenspråk används i Finland. Det enda undantaget är medborgarskapslagen (359/2003), där det finska respektive det finlandssvenska teckenspråket nämns som separata språk. Nämnden anser att språken klart ska nämnas vid namn i teckenspråkslagen. Då blir det också möjligt att vid behov mer detaljerat stadga om rättigheterna för dem som använder någotdera språket och om åtgärder som tryggar dessa rättigheter. I synnerhet borde lagen innehålla t.ex. stadganden om åtgärder för att revitalisera och dokumentera det språk som är mera hotat, dvs. det finlandssvenska teckenspråket, och för att anordna undervisning i och utbilda tolkar att använda finlandssvenskt teckenspråk.

Beträffande kostnaderna som en teckenspråkslag medför och teckenspråkgemenskapens regionala spridning

I bedömningspromemorian (stycke 4.3) konstateras att den modell som Finlands Dövas Förbund har gjort ett utkast på vore mycket kostsam och att den är problematisk även på grund av teckenspråkgemenskapernas storlek och regionala spridning.

Språknämnden har inte kompetens att djupgående ta ställning till huruvida det lagutkast som förbundet har gjort är det bästa sättet att förverkliga en teckenspråkslag. Nämnden anser likväl att också nuläget med en lagstiftning som är bristfällig beträffande teckenspråkiga, kan bli dyr för samhället – till exempel genom arbetslöshet bland teckenspråkiga eller på grund av tungrodda servicestrukturer som fungerar dåligt. Nämnden tror dessutom att en tydligare lagstiftning ökar den allmänna kännedomen om teckenspråkiga och förändrar attityderna gentemot dem så att det också därigenom blir lättare att utarbeta praktiska lösningar.

Även om det stämmer att de teckenspråkiga är utspridda över stora delar av Finland bor ändå majoriteten av dem i större städer. Teckenspråkiga bildar också en betydande grupp-gemenskap, som upprätthåller täta kontakter även om de bor långt från varandra. Därför har den moderna tekniken, med videosamtal och olika diskussionsforum i sociala medier, en central roll i den vardagliga kommunikationen mellan teckenspråkiga.

Vad gäller teckenspråkslagens ekonomiska lönsamhet kan man naturligtvis också ställa frågan om värdet på våra språk verkligen mäts endast i pengar? Ska förhandlingarna om att använda och stärka teckenspråkigas språkliga kapital föras endast utgående från att priset är lagom lågt?

Några korrigeringar av bedömningspromemorian

Några fel hade smugit sig in i följande text i bedömningspromemorian:

Teckenspråksnämnden har fäst uppmärksamhet vid bristen på tolkar och kvaliteten på översättningar och tolkningar. [...] I praktiken är det centrala problemet bristen på tolkutbildning på teckenspråk. (s.5)

Språknämnden har förvisso fäst uppmärksamhet vid kvaliteten på översättningar och tolkningar men *mängden* finska teckenspråkstolkar har inte betecknats som ett problem. Å andra sidan måste medges att endast en rätt liten del av tolkarna klarar också de mest krävande tolkningsuppdragen. Dessutom finns det alldeles för få tolkar i finlandssvenskt teckenspråk.

Beträffande utbildningen av tolkar i finskt teckenspråk är det bristen på undervisningsmaterial i språket som är problemet, inte bristen på tolkutbildning. Utbildning för tolkning på finlandssvenskt teckenspråk står inte att få överhuvudtaget.

Nämndens synpunkt beträffande nödvändigheten av en teckenspråkslag

Språknämnden för finländska teckenspråk stöder bedömningspromemorians förslag om en kort separat lag som fastställer teckenspråkigas rättigheter och att man samtidigt omsorgsfullt går genom den speciallagstiftning som gäller teckenspråkiga och i den gör de ändringar som behövs.

Nämnden instämmer även i det utlåtande som Finlands Dövas Förbund har gett om bedömningspromemorian.

Språknämnden för finländska teckenspråk

Tomas Uusimäki
ordförande

KÄLLOR

Medborgarskapslagen (359/2003)
<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030359>

Språkpolitiskt program för teckenspråken i Finland, 2010. Finlands Dövas Förbund och Forskningscentralen för de inhemska språken. Vanda: Multiprint. Finns också på nätet <http://www.kl-deaf.fi/Page/fb235d52-7004-418b-b400-16c3d06f4e52.aspx>.